

РОЗДІЛ 3

ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО І ЦИВІЛЬНИЙ ПРОЦЕС; СІМЕЙНЕ ПРАВО; МІЖНАРОДНЕ ПРАВО

УДК 347.788

ЩОДО ВИЗНАЧЕННЯ КОЛА СУБ'ЄКТІВ СПОЖИВАННЯ ПРОДЮСЕРСЬКИХ ПОСЛУГ У СФЕРІ ТЕАТРАЛЬНОГО МИСТЕЦТВА ТА КІНЕМАТОГРАФІЇ

Аксютіна А.В.,
викладач

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

У статті визначено коло суб'єктів споживання продюсерських послуг у сфері театрального мистецтва та кінематографії. З урахуванням специфіки продюсерської діяльності вводиться поняття «первинний суб'єкт інтелектуальної творчості», який і розглядається як споживач продюсерських послуг. Запропоновано напрями удосконалення правового регулювання цивільних відносин у сфері театрального мистецтва та кінематографії.

Ключові слова: продюсерські послуги, продюсер, автор, артист, учасник фільму, виконавець фільму, виробник фільму.

Аксютіна А.В. / К ОПРЕДЕЛЕНИЮ КРУГА СУБЪЕКТОВ ПОТРЕБЛЕНИЯ ПРОДЮСЕРСКИХ УСЛУГ В СФЕРЕ ТЕАТРАЛЬНОГО ИСКУССТВА И КИНЕМАТОГРАФИИ / Днепропетровский государственный университет внутренних дел, Украина

В статье определен круг субъектов потребления продюсерских услуг в сфере театрального искусства и кинематографии. С учетом специфики продюсерской деятельности вводится понятие «первичный субъект интеллектуального творчества», который и рассматривается как потребитель продюсерских услуг. Предложены направления совершенствования правового регулирования гражданских отношений в сфере театрального искусства и кинематографии.

Ключевые слова: продюсерские услуги, продюсер, автор, артист, участник фильма, исполнитель фильма, производитель фильма.

Aksiutina A.V. / BY DEFINITION THE RANGE OF SUBJECTS OF CONSUMPTION OF PRODUCER SERVICES IN THE FIELD OF THEATRE ARTS AND FILM / Dnepropetrovsk State University of Internal Affairs, Ukraine

The article defines the range of subjects producer's consumption of services in the field of theatrical art and cinema. Given the specificity of the producer introduced the concept of «an original intellectual creation», which is considered as the producer's customer service. Directions of improvement of legal regulation of civil relations in the areas of theatrical art and cinema. As a result of research by the author, it is appropriate to draw the following conclusions. In every field of art and culture, in cinema, in theater activities in publishing, the art in modeling, even in applied computer programming (creating computer games), the primary subject of intellectual creativity is a person creative work which creates a particular object of intellectual activity: author, creator, singer, model and so on. It is currently the subject of intellectual creativity is the producer's customer service. At the same time, in various fields of culture and art producer's list of consumer services is different and depends on the characteristics of certain areas of public relations. Thus, in the theatrical business customers Producer's service is all art and artistic staff of theater, and cinema – participants of the film, including singer any role, participant documentary (non-fiction) films, a performer of musical works used in the film, script and/or texts or dialogues, the director, as well as other performers, the list of which shall be approved by the Cabinet of Ministers of Ukraine.

Key words: producer services, producer, author, actor, movie party, movie performer, producer of the film.

Рівень розвитку будь-якого суспільства характеризується не лише станом розвитку його економіки, науки, техніки та соціальних зв'язків. Явним показником розвитку суспільства є рівень розвитку та якість його культури, яка свідчить про відношення суспільства до окремого індивіда, до суспільства в цілому, до інших народів, національностей, про його світогляд, прагнення до удосконалення тощо.

Але розвиток культури внаслідок специфіки даного виду суспільної діяльності не матиме перспектив у разі відсутності активної діяльності з боку певних осіб та організацій, що матимуть на меті просування творів мистецтва та розвиток культури.

На жаль, з моменту набуття Україною незалежності і до тепер правочини у сфері продюсерської діяльності не мають належним чином встановленого механізму правового регулювання ані щодо предмету, ані щодо сторін, ані щодо інших їх істотних умов. Згадки про продюсерську діяльність містяться лише у трьох Законах України: «Про кінематографію» [8], «Про театри і театральну справу» [9] та «Про авторське право і суміжні права» [6].

В той же час, оскільки правовідносини з надання продюсерських послуг вже фактично займають певне місце серед інших правочинів, вкрай важливим є визначення кола суб'єктів, які є споживачами продюсерських послуг у сфері театрального мистецтва та кінематографії.

Продюсерські послуги як специфічний вид правовідносин досліджувалися в працях таких відомих науков-

ців як Б. Антимонов, О. Дзера, Р. Динисов, О. Калмиков, Н. Кротова, Ю. Нерода, О. Підпригора, О. Підпригора, М. Поплавський, О. Сергєєв, К. Флейшціц, Я. Шевченко, Г. Шершеневич, С. Юрченко та ін.

Проте й досі питання визначення суб'єктного складу правочинів з надання продюсерських послуг у сучасній теорії цивільного права в повній мірі не є вирішеними. З огляду на це, метою статті є визначення кола суб'єктів споживання продюсерських послуг у сфері театрального мистецтва та кінематографії з метою удосконалення цивільно-правового регулювання правових відносин у сфері інтелектуальної власності.

За розповсюдженою думкою продюсерською послугою є діяльність продюсера, пов'язана з просуванням, рекламою, популяризацією на ринку артиста-виконавця, надання стратегічної, адміністративної, фінансової, творчої та соціально-психологічної допомоги задля досягнення позитивного результату для артиста-виконавця [1].

Будь-яка діяльність, зокрема з надання продюсерських послуг, завжди породжує правовідносини, підставою яких є правочини, зокрема продюсерські договори.

Аналізуючи поняття та зміст продюсерського договору Ю. Нерода зазначала, що сторонами даного договору є продюсер та артист [5].

К. Москаленко в якості можливих сторін продюсерського договору зазначає: продюсера, артиста-виконавця та інвестора [4]. Даної точки зору дотримується і О. Доценко [2, с. 335].

Але всі ці автори розглядали правовідносини з надання продюсерських послуг саме у сфері шоу-бізнесу, перш за все – концертної діяльності, й з досить вузької точки зору – лише щодо виконань. За таких умов, дійсно, коло сторін продюсерського договору безумовно може обмежуватися саме зазначеними особами.

В той же час, продюсерська діяльність не обмежується лише сферою шоу-бізнесу. Вона, враховуючи її природу і спрямованість, може застосовуватися у будь-якій сфері мистецтва та культури: у кінематографії, у театральній діяльності, у видавництві, в образотворчому мистецтві, у модельному бізнесі, навіть у прикладному комп'ютерному програмуванні (створення комп'ютерних ігор). І в кожній сфері вона має свою специфіку та суб'єктний склад, який не завжди належним чином закріплений у чинному законодавстві.

Особливість сфери мистецтва та культури полягає у тому, що предметом її цілеспрямованості є створення нематеріального продукту – об'єкта інтелектуальної власності, який призначений задовольняти немайнові, духовні потреби людини та суспільства. Це обумовлює виникнення свого поділу праці, вельми відмінного від того, який притаманний матеріальному виробництву. Звичайно, важлива роль у цьому виробництві приділяється авторові чи виконавцеві, що додає цій індустрії високий ступінь персоналізації [3, с. 85].

Безумовним є те, що у будь-якій сфері мистецтва та культури, первинним суб'єктом інтелектуальної творчості є особа, творчою працею якої створюється певний об'єкт інтелектуальної діяльності: автор, творець, виконавець, модель тощо. Результати саме їх праці є предметом споживання з боку аудиторії – слухачів, читачів, глядачів, користувачів і т. ін. Саме до них первинному суб'єкту потрібно донести даний результат. Але від аудиторії споживачів первинний суб'єкт завжди бажає отримати й винагороду – немайнову (визнання, підвищення рейтингу, ділової репутації тощо) та майнову (отримання авторської винагороди, премій і т. ін.). Саме первинний суб'єкт інтелектуальної творчості є споживачем продюсерських послуг, оскільки саме на продюсера покладаються функції з просуванням, реклами, популяризації на ринку певного первинного суб'єкта інтелектуальної творчості, надання стратегічної, адміністративної, фінансової, творчої та соціально-психологічної допомоги задля досягнення позитивного результату для нього.

Перелік первинних суб'єктів інтелектуальної творчості певним чином визначений у нормах чинного законодавства. Наприклад, поняття автор, виконавець, виробник фонограми та відеограми, організації мовлення тощо визначені у ст. 1 Закону України «Про авторське право і суміжні права». При цьому, ознаки кожного з даних суб'єктів досить чітко закріплені в нормах даного Закону.

У театральній справі первинний суб'єкт творчої діяльності визначений досить узагальнено. Так, відповідно до ст. 20 Закону України «Про театри і театральну справу» до професійних творчих працівників театру належить художній та артистичний персонал театру, з якого формується творчий склад театру.

Перелік професійних творчих працівників театрів і перелік посад (спеціальностей) працівників інших специфічних театральних професій затверджується Кабінетом Міністрів України на підставі пропозицій центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сферах культури та мистецтва.

Відповідно до п. 1 Переліку посад професійних творчих працівників театрів та посад (спеціальностей) працівників інших специфічних театральних професій, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 23 лютого 2006 року № 208, до посад професійних творчих працівників театрів віднесено посади:

а) художнього персоналу, до яких належать: керівник художній; головні: режисер, балетмейстер, хормейстер,

диригент, художник; режисер-постановник, художник-постановник, балетмейстер-постановник; диригент вищої, першої, другої категорії; режисер, балетмейстер, хормейстер; концертмейстер з класу вокалу (балету); акомпаніатор-концертмейстер; керівник літературно-драматургічної частини; завідувач режисерської частини; керівник музичної частини; завідувач художньо-постановочної частини та його заступники; художники всіх спеціальностей; завідувач трупи та його заступники; помічники керівника художнього, головних: режисера, балетмейстера, хормейстера, диригента, художника; помічники режисера, балетмейстера, хормейстера, диригента, художника; звукорежисер вищої, першої, другої категорії; звукооператор; асистенти режисера, балетмейстера, диригента, хормейстера; репетитор з балету (вокалу), репетитор з техніки мови; суфлер;

б) артистичного персоналу: артисти всіх спеціальностей; артисти-стажисти; провідні майстри сцени, вищої, першої, другої категорії; артисти допоміжного складу [7].

В той же час, ст. 22 Закону України «Про театри і театральну справу» визначає в якості суб'єктів права на театральну постановку для показу безпосередньо (в живому виконанні) постановника, автора сценарію і (або) текстів, діалогів, автора спеціально створеного для театральної постановки музичного твору з текстом. При цьому, законодавцем не конкретизовано, суб'єктами якого саме права є перелічені представники художнього персоналу. Виходячи зі змісту поняття «театральна постановка», закріпленого у ст.1 зазначеного Закону, можна зробити висновок, що даний твір театрального мистецтва, що створений на основі драматургічного, музично-драматургічного або літературного твору, має єдиний задум та конкретну назву, належить до об'єктів авторського права. Тобто, за логікою ст. 22 Закону постановнику, авторові сценарію і (або) текстів, діалогів, авторові спеціально створеного для театральної постановки музичного твору з текстом можуть належати особисті немайнові та виключні майнові права на даний твір.

Але, метою будь-якої театральної постановки завжди є її публічне, живе виконання, тобто вистава. За таких обставин, конструкція ст. 22 Закону, згідно якої інший художній та артистичний персонал – виконавці театральної постановки, творчою працею та талантом яких фактично показується театральна постановка, з невідомих причин виключені з переліку первинних суб'єктів права інтелектуальної власності, є нелогічною. Крім того вона суперечить приписам ст. 450 ЦК України та ст. 36 Закону України «Про авторське право та суміжні права».

Фактично, представникам художнього та артистичного персоналу, які брали участь у виконанні театральної постановки (вистави), належать суміжні права на неї, якщо інше не визначено авторським або трудовим договором. І це повинно бути нормативно закріплено у Законі України «Про театри і театральну справу».

Враховуючи зазначені обставини, споживачами продюсерських послуг є весь художній та артистичний персонал театру. Такий висновок витікає й зі змісту ч. 4 ст. 22 Закону, відповідно до якої театральний продюсер здійснює своє право на театральну постановку з додержанням прав авторів, передбачених законодавством про авторське право та суміжні права, а також з додержанням немайнових прав постановників та артистів, установлених цим Законом. А також, з врахуванням того, що договором між театральним продюсером, постановником та артистами може бути передбачено також інші права, крім установлених цим Законом (ч. 2 ст. 23 Закону).

По-іншому врегульовано перелік первинних суб'єктів права на кінематографічний твір у Законі України «Про кінематографію». Так, відповідно до ст. 3 Закону суб'єктом кінематографії є фізична або юридична особа, яка займається будь-яким видом професійної діяльності у галузі кінематографії.

Статтю 7 Закону визначено суб'єктів кінематографії, які за спрямуванням діяльності, за задумом законодавця, поділяються щодо:

- створення фільмів – на авторів і виконавців;
- виробництва фільмів – на кіностудії, відеостудії, студії, продюсерів тощо;
- розповсюдження фільмів – на виробників, дистрибуторів (прокатників) фільмів, кінокопіювальні підприємства, фонди фільмів, архіви кіно-, фото-, фонодокументів тощо;
- демонстрування (публічного показу, публічного сповіщення і публічної демонстрації) фільмів – на кінотеатри, кіноустановки, відеоустановки, канали мовлення телебачення (эфірного, кабельного, ефірно-кабельного, супутникового тощо) тощо.

Але конструкція даної статті Закону суперечить іншим його статтям. Так, відповідно до ст. 11 Закону, фільм створюється колективом, який складається з авторів, виконавців фільму та виробників, що охоплюються поняттям «учасники створення фільму».

В той же час, варто звернутися до термінів, зазначених у ст. 3, серед яких містяться визначення понять «автор», «виконавець фільму», «виробник фільму», «учасник фільму» тощо.

Так, виконавцем фільму є фізична особа, яка власною працею брала участь у реалізації творчих задумів авторів фільму в процесі його створення. Таке узагальнене визначення не дає чіткого уявлення про те, кого саме варто віднести до виконавців фільму, оскільки творчий задум авторів фільму може бути пов'язаний і з проведенням певних технічних робіт окремими технічними працівниками, що не є творчою інтелектуальною діяльністю. Тому, за аналогією із Законом України «Про театри і театральну справу», вважаємо за доцільне прописати у Законі України «Про кінематографію» положення, відповідно до якого Перелік професійних творчих працівників кінематографії і перелік посад (спеціальностей) працівників інших специфічних кінематографічних професій затверджується Кабінетом

Міністрів України на підставі пропозицій центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сферах культури та мистецтва.

В той же час, учасником фільму є фізична особа, яка взяла участь у створенні фільму як виконавець будь-якої ролі, учасник документальних (неігрових) фільмів, виконавець музичного твору, що використовується у фільмі, автор сценарію та/або текстів чи діалогів, режисер-постановник, продюсер тощо.

Враховуючи, що відповідно до абз. 2 ч. 1 ст. 7 Закону України «Про кінематографію», продюсери віднесені до кола виробників фільму, доцільним є внесення до абз. 1 ч. 1 ст. 7 Закону змін та доповнення кола суб'єктів створення фільмів ще й виробниками. Тим більш, що понятійний апарат Закону України «Про кінематографію» не містить визначення поняття «створення фільму».

Таким чином, в результаті проведеного автором дослідження, доцільно зробити наступні висновки. У будь-якій сфері мистецтва та культури: у кінематографії, у театральній діяльності, у видавництві, в образотворчому мистецтві, у модельному бізнесі, навіть у прикладному комп'ютерному програмуванні (створення комп'ютерних ігор) первинним суб'єктом інтелектуальної творчості є особа, творчою працею якої створюється певний об'єкт інтелектуальної діяльності: автор, творець, виконавець, модель тощо. Саме даний суб'єкт інтелектуальної творчості є споживачем продюсерських послуг.

В той же час, в різних сферах культури та мистецтва перелік споживачів продюсерських послуг є різним і залежить від особливостей певної сфери суспільних відносин. Так, у театральній справі споживачами продюсерських послуг є весь художній та артистичний персонал театру, а в кінематографії – учасники фільму, зокрема виконавець будь-якої ролі, учасник документальних (неігрових) фільмів, виконавець музичного твору, що використовується у фільмі, автор сценарію та/або текстів чи діалогів, режисер-постановник, а також інші виконавці, перелік яких повинен бути затверджений Кабінетом Міністрів України.

ЛІТЕРАТУРА

1. Аксютіна А. В. Поняття та зміст продюсерської послуги / А. В. Аксютіна // Юридичні науково-практичні Інтернет конференції [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.legalactivity.com.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=992%3A030315-16&catid=117%3A3-0315&Itemid=152&lang=ru
2. Доценко О. О. Поняття та істотні умови продюсерського договору / О. О. Доценко // Держава і право. – 2012. – Вип. 55. – С. 334–340.
3. Лазор В. В. Відмежування трудового договору від цивільних договорів / В. В. Лазор // Право України. – 1997. – № 12. – С. 85–86.
4. Москаленко К. В. До питання про зміст продюсерського договору / К. В. Москаленко // Договірні форми реалізації майнових прав інтелектуальної власності на об'єкти авторського права : матеріали науково-практичної Інтернет конференції [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ndiiv.org.ua/ua/tezy-dopovidey-na-naukovo-praktychnu-internet-konferentsiju-dohovirni-formy-realizatsiji-maynovykh/view-moskalenko-k-v-do-pytannja-pro-zmist-prodjuserskoho-dohovoru.html?action=print>
5. Нерода Ю. Ю. Особливості продюсерського договору на прикладі шоу-бізнесу України та Російської Федерації / Ю. Ю. Нерода // Порівняльно-аналітичне право. – 2013. – № 2 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.pap.in.ua/2_2013/Neroda.pdf
6. Про авторське право і суміжні права : Закон України від 23 грудня 1993 року // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 13. – Ст. 64.
7. Про затвердження переліку посад професійних творчих працівників театрів та посад (спеціальностей) працівників інших специфічних театральних професій : Постанова Кабінету Міністрів України від 23 лютого 2006 року № 208 // Офіційний вісник України. – 2006. – № 8. – Ст. 459.
8. Про кінематографію : Закон України від 13 січня 1998 року // Відомості Верховної Ради України. – 1998. – № 22. – Ст. 114.
9. Про театри і театральну справу : Закон України від 31 травня 2005 року // Відомості Верховної Ради України. – 2005. – № 26. – Ст. 350.